

І. В. АБЛІКОВА, Р. М. ПЕЛЕХАТИЙ, В.Ф. КОЛОДІЙ
**МОЖЛИВОСТІ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ХВОРИХ З КОНТРАКТУРАМИ
ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Стаття присвячена проблемам покращення якості життя засобами фізичної реабілітації у осіб хворих на гемофілію, що мають постгемартрозні контрактури.

Стаття посвячена проблемам удешевлення якості життя людей больних гемофілією засобами фізичної реабілітації при наявності ускладнень со стороны опорно-двигательного аппарата.

This article is devoted to improvement of life by measures of physical rehabilitation to the patients with hemophilic contractions.

Однією із особливостей сучасного суспільства є зростання кількості осіб з особливими потребами[2]. Це обумовлене багатьма чинниками – погіршенням екологічної ситуації і закономірним збільшенням вродженої або спадкової патології, з одного боку, та поліпшенням якості медичної допомоги, з іншого боку. Останнє дозволяє збільшити тривалість життя пацієнтів при тих захворюваннях, які раніше вважались невиліковними. Водночас, паралельно зі збільшенням тривалості життя постає питання щодо його якості. Категорію осіб, у яких збільшення тривалості життя призводить до з'ясування питання: “ Як жити довгі роки з важкими порушеннями у стані здоров'я?”, поповнюють і хворі на гемофілію.

Гемофілія – це хронічне генетично обумовлене захворювання системи зсідання крові. Її характерною ознакою є підвищена кровоточивість, яка супроводжується низкою ускладнень. Найбільш поширеними з яких є гемартрози - крововиливи у порожнини суглобів[2,3]. Особливістю захворювання є повторні гемартрози, які протягом кількох років викликають розвиток артропатій та постгемартрозних гемофілічних контрактур з важкими розладами рухової функції. Відомо, що дефіцит руху в будь-якому суглобі негативно позначається на загальному руховому статусі особи, перешкоджаючи реалізації її потреб, бажань та задумів; у сукупності це все негативно позначається на якості життя хворої людини. Разом з тим, застосування заходів фізичної реабілітації для збільшення рухливості в суглобах, у пацієнтів хворих на гемофілію, є доволі перспективним[1].

Мета дослідження. Метою нашої роботи було дослідження якості життя пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами та можливість її поліпшення засобами фізичної реабілітації.

Дослідження проводилися на базі відділення хірургічної допомоги хворим на гемофілію та диспансерно-методичного відділення гемофілії та коагулопатій Інституту гематології та трансфузійної медицини АМН України (м. Львів). Всього було обстежено 8 пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами і артропатіями різної локалізації (колінний, ліктьовий, гомілковостопний суглоб).

Результати та їх обговорення. Для з'ясування рівня якості життя пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами, нами була розроблена базова анкета визначення якості життя пацієнтів даного профілю, яка дозволила з'ясувати загальний стан пацієнта, його основні проблеми та очікування від фізичної реабілітації та допоміжна анкета обстеження стану його рухової спроможності. Анкетування проводилося на початку та вкінці проведеного нами курсу фізичної реабілітації.

Результати дослідження якості життя пацієнтів, проведеного нами на початку дослідження до застосування засобів фізичної реабілітації, представлені в таблиці 1.

Аналіз результатів анкетування показав, що 100% обстежених пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами скаржились на больові відчуття різного ступеня, які у 37,5% обстежуваних відзначились значною інтенсивністю і провокували прокидання у ночі. 25% опитаних потребували сторонньої допомоги для самообслуговування (одягання, прийом їжі, гігієнічні процедури). Всі пацієнти (100%) сподівались поліпшити якість свого життя за допомогою застосування засобів фізичної реабілітації.

Отримані результати спонукали нас до розробки похідної анкети, яка уточнювала і деталізувала базову анкету та була спрямована на визначення рухової спроможності пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами. Дані проведених опитувань представлені в таблиці 2.

Таблиця 1

Дослідження якості життя пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами
(початок дослідження)

№№ з/п	Основні запитання та відповіді	Кількість відповідей	Показник у відсотках (%)
1	Чи турбують Вас больові відчуття в уражених суглобах:		
	Так	8	100%
	Ні	—	0%
2	Чи застосовувалися Вами раніше заходи фізичної реабілітації:		
	• так	4	50%
	• ні	4	50%
3	Якість сну:		
	• Спокійний, тривалий	1	12,5%
	• Нетривалий, з прокиданнями	4	50%
	З них із прокиданнями через біль	3	37,5%
4	Чи потребуєте Ви сторонньої допомоги при виконанні побутових навантажень:		
	• так	2	25%
	• ні	6	75%
5	Ваші очікування від занять фізичною реабілітацією: зменшення болю, покращення рухливості	8	100%

Таблиця 2.

Дослідження больових відчуттів та рухової спроможності пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами (початок експерименту)

№№ з/п	Основні запитання та відповіді	Кількість відповідей	Показник у відсотках (%)
1	локалізація ураження (суглоб):		
	• колінний	3	37,5%
	• ліктьовий	2	25%
	• гомілковостопний	3	37,5%
2	больові відчуття:	1	12,5%
	• постійні		
	• на початку руху	2	25%
	• під час руху	2	25%
	• в кінці руху(наявної амплітуди)	8	100%
3	інтенсивність болю	—	
	• дуже сильний		
	• сильний	2	25%
	• вище середнього	4	50%
	• нижче середнього	2	25%
	• слабкий	—	0%
	• дуже слабкий	—	0%
4	обмеження амплітуди руху в суглобі:		
	• так	8	100%
	• ні	—	
5	ступінь задіяння ураженої кінцівки		
	• повне	—	0%
	• часткове	8	100%
6	застосування допоміжних засобів пересування:		
	• так	2	25%
	• ні	6	75%

Як видно з анкети, переважним місцем локалізації гемофілічних контрактур були нижні кінцівки (75% пацієнтів). Больові відчуття в кінці руху в ураженому суглобі по наявній амплітуді відчували 100% опитаних; 12,5% опитаних скаржилися на постійні больові відчуття в уражених суглобах. Інтенсивність болю була сильною та вище середнього рівня (відповідно 25% та 50% відповідей). У 100% обстежених було встановлене обмеження амплітуди руху в ураженому суглобі; 25% пацієнтів були змушені використовувати допоміжні засоби пересування.

Таким чином, результати доповненого анкетування дозволили конкретизувати картину суб'єктивних відчуттів пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами та скоригувати запропоновані заходи фізичної реабілітації.

З метою покращення рухових можливостей пацієнтів, з ними протягом їх перебування у стаціонарі (16 –21діб) проводили сеанси фізичної реабілітації за індивідуально розробленими програмами, які включали фізичні вправи (пасивні, активні, активні з допомогою), масаж (відсмоктуючий), засоби фізіотерапії (водні процедури).

Після проведення реабілітаційних заходів, нами було здійснене повторне анкетування пацієнтів, результати якого представлені в таблиці 3.

Таблиця 3.

Дослідження якості життя пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами (кінець дослідження)

№№ з/п	Основні запитання та відповіді	Кількість відповідей	Показник у відсотках (%)
1	2	3	4
1	Чи турбують Вас больові відчуття в уражених суглобах:		
	• так	5	62,5%
	• ні	3	37,5%
2	Якість сну:		
	• Спокійний, тривалий	4	50%
	• Нетривалий, з прокиданнями	3	37,5%
	З них із прокиданнями через біль	—	—
3	Чи потребуєте Ви сторонньої допомоги при побутових навантаженнях:		
	• так	1	12,5%
	• ні	7	87,5%
	Чи підтвердились Ваші очікування від занять фізичною реабілітацією:		
	• так	5	75%
	• ні	—	—
	• частково	2	25%

Дослідження показало, що внаслідок застосування реабілітаційних заходів у 62,5% пацієнтів спостерігалось зменшення больових відчуттів, у 50% опитаних сон став спокійним і тривалим, зникли нічні болі в уражених суглобах. У кінці дослідження лише один пацієнт потребував сторонньої допомоги під час проведення гігієнічних процедур.

Поглиблене обстеження рухової сфери пацієнтів, яке проводилось в кінці їх перебування в стаціонарі, показало, що в ній відбулися значні зміни (таблиця 4).

Як видно з наведених даних, у пацієнтів зникли постійні больові відчуття в уражених суглобах, а також на початку та під час руху в ураженому суглобі. Болі в кінці амплітуди спостерігались у 75% пацієнтів (проти початкових 100%).

Змінилась інтенсивність болю – вище середнього кваліфікували свої больові відчуття 25% опитаних (проти 50% на початку дослідження), тоді як біль нижче середнього був уже у 37,5% (проти початкових 25%). У 25% та 12,5% опитаних інтенсивність больових відчуттів була відповідно слабкою та дуже слабкою.

Важливо зазначити, що у 25% пацієнтів відновилась повна амплітуда руху в ураженому суглобі. Ніхто з пацієнтів на кінець курсу фізичної реабілітації не використовував допоміжних засобів для пересування.

Дослідження больових відчуттів та рухової спроможності пацієнтів з постгемартрозними гемофілічними контрактурами (кінець експерименту)

№№ з'п	Основні запитання та відповіді	Кількість відповідей	Показник у відсотках (%)
1	2	3	4
1	локалізація ураження (суглоби):		
	• колінний	3	37,5%
	• ліктьовий	2	25%
	• гомілковостопний	3	37,5%
2	больові відчуття:		
	• постійні	—	—
	• на початку руху	—	—
	• під час руху	2	25%
	• в кінці руху (наявної амплітуди)	5	75%
3	інтенсивність болю:		
	• дуже сильний	—	0%
	• сильний	—	—
	• вище середнього	2	25%
	• нижче середнього	3	37,5%
	• слабкий	2	25%
	• дуже слабкий	1	12,5%
4	обмеження амплітуди руху в суглобі:		
	• так	5	75%
	• ні	2	25%
5	ступінь задіяння ураженої кінцівки		
	• повне	3	37,5%
	• часткове	5	62,5%
6	застосування допоміжних засобів пересування	—	—
	• так		
	• ні	8	100%

На момент першого опитування всі пацієнти вказали на бажання зменшення інтенсивності больових відчуттів та відновлення рухової активності. Причини цих бажань у всіх опитаних були різними: повернення до навчання, виробничої чи побутової діяльності, можливість займатися доступними видами спорту, створення сім'ї, можливість перебування у колективі. Кінцеві дані обстеження засвідчили, що у опитаних відбулися суттєві зміни стану рухової сфери та самопочуття.

Таким чином, спираючись на отримані анкетні дані можна стверджувати, що заходи фізичної реабілітації осіб з постгемартрозними гемофілічними контрактурами є не тільки потужним засобом відновлення їх рухової спроможності, але й важливим чинником впливу на якість життя пацієнтів даної категорії, оскільки дають їм можливість жити повноцінним життям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аблікова І.В. До критеріїв підбору засобів фізичної реабілітації для осіб з постгемартрозними гемофілічними контрактурами// Зб. статей VIII відкритої науково-методичної конф. Студентів ф-ту СМ та ФР.-2005р.-С.138-141.
2. Суховий М.В., Федоренко В.П., Колбасинская В.Н. Реабилитация больных гемофилией//Гематология и переливание крови. - К., 1987.-Вып. 22.-С. 114-117.
3. Суховий М.В. Профілактика та лікування ускладнень з боку опорно-рухового апарату у хворих на гемофілію: Метод. рек.-К.,1998.-11 с.